

Ole Méléart – Leila Méléart: ”Miksi ette osta Messerschmittejä meiltä?” Ilmavoimien aseteknikko Ole Méléartin muistelmat. Leila Méléart 2014. 163 s.

Lähes 70-vuotiaana Leila Méléart (s.1941) saa sisariltaan isänsä, aseteknikko Ole Méléartin (1987–1974) jälkeensä jääneen arkiston. Leila Méléart toteaa avaussanoissaan: ”Olimme olleet tietoisia isän kiinnostuksesta alansa historiaan, tavasta muistaa, tallentaa, kertoa ja kirjoittaa. Vasta nyt muistelmat avautuivat minulle. Ne olivat jo niin valmiissa muodossa, että etupäässä vain litteroinnin käsinkirjoitetut tekstit ja sovitin erilliset kertomukset toisiinsa”. Ne käsittivät varusmiesajan (1919–1920), palvelun Viipurin merilentolaivueessa (1926–1927), sota-ajan tehtävät ja ulkomaankomennukset (1939–1944) ja haulikkotuotannon aloittamisen sodan jälkeen. Leila Méléart täydensi kirjaan Ole Méléartin välivuosikymmeniä ja kirjoitti sekä mikro- että makrohistoriaa isänsä elämästä ja siitä todellisuudesta johon hänen elämänsä sijoittui.

Lukija saa kirjan kautta välähdyksiä kolmen sukupolven ketjuun ja hieman kauemmaksikin. Isän ja tyttären tekstit ovat kirjassa selkeästi erottuvina vaikka osin toisiinsa poimutettuina. Erikseen laatikoituina ovat vielä tyttären historialliset katsaukset ja paikallishistorialliset kuvaukset.

Erityiset kiitokset kirja ansaitsee siihen liittyvästä aineisto- ja menetelmäosastaan, joka tekee ymmärrettäväksi ”muistelmien” luonteen, niiden kirjoittamisen ajankohdat sekä siten selventää missä oloissa ja miten kirjalliset muistelmat on kirjoitettu ja millaisiin elämänvaiheisiin ne sijoittuvat. Kyse ei ole päiväkirjoista vaan jälkikäteen ja eri ajankohtina kirjatuihin tapahtumiin liittyvistä muistoista – usein varmaan kuitenkin matkapäiväkirjan avulla ajallisesti todennettavista tapahtumista. Leilan itse kirjoittamat kuvaukset selventävät isän elämäkerran ja luovat sille selkeän historiallisen kaaren.

Historiallisia elämäkertoja paljon lukeneena oli kiinnostavaa tutustua henkilöön, jonka innostuneisuus aseisiin johti sellaisiin toimiin ja aseisiin, joihin eivät tavanomaiset historialliset muistelmat tule tarttuneeksi. Tarvitaan läheinen, jolla ystävyys tai sukulaisuuden vuoksi on riittävä halu, kyky ja kärsivällisyys paneutua, selvittää ja taustoittaa toisen henkilön elämää, sen eri vaiheita sekä jolla on kirjoittamisen kyky ja taito luoda niiden pohjalta muitakin kiinnostava teos. Isänsä Ole Méléartin kautta Leila Méléart avaa runsaan sadan vuoden historiallisen kertomuksen oman lähisukunsa kokemuksiin keskittäen kuitenkin näkökulmansa koko ajan lähinnä vain isäänsä ja hänen kauttaan avautuviin tapahtumiin. Lukukokemukseni pohjalta hyvä ja oikea ratkaisu.

Metsästys oli runsaat sata vuotta sitten osa suomalaista elämänmuotoa. Sen kautta avautui luonto, metsä ja sen eläimet. Metsästys oli samalla osa tavanomaista ravinnon hankintaa. Sen ja asevelvollisuuden kautta avautui myös aseiden maailma, joka sitten johdatti Ole Méléartin ammatilliselle polulle ja historiallisten tapahtumien kautta puolustusvoimien kannalta tärkeisiin aseisiin kun jouduttiin vaikeissa oloissa varustamaan ja täydentämään armeijan aseistusta. Toisen maailmansodan aikana Saksan ja Venäjän välinen sota tarjosi taitavalle aseiden tuntijalle mahdollisuuden hankkia Suomen armeijalle Saksan sotasaaliina saamien aseiden kunnostamisen kautta niitä olennaisia täydennyksiä, jotka olisivat muuten olleet sotaa käyvässä maailmassa saavuttamattomissa. Näiden matkojen ”päiväkirjat” ovat minusta kirjan kiinnostavimmat osat.

Jo varhain Saksan edetessä Barbarossa-suunnitelman mukaisesti kohti Leningradia ja Moskovaa Ole Méléart saa määräyksen lähteä itärintamalle, jonka takamaastoon kertyy runsaasti Neuvostoliiton armeijalta valloitetun sotasaalista. Ne ovat aseita ja lentokoneita. Niiden tarkistaminen, lajittelu ja ostaminen sekä siirto Suomeen ovat hänen tehtäviään. Välittömän rintaman takaisissa oloissa hän joutuu kohtaamaan Saksan armeijan ja näkee sen siviiliväestöön ja erityisesti juutalaisiin kohdistaman häikäilemättömän kohtelun. Neljä matkaa Saksan itärintamalle on tarkasti dokumentoitu ja muodostavat arvokkaan osan kirjan tietopohjasta.

Niitä lukiessani jäin miettimään kuinka laajalle mahtoivat Ole Méléartin kokemukset Saksan armeijan brutaaleista juutalaisten kohteluista levitä ja oliko hänellä viestinviejän asemaa näissä kysymyksissä? Vai ovatko nämä kokemukset kirjattu vasta jälkikäteen ”sotamuistoina”? Aineistoa analysoineelta tyttäreltä Leila Méléartilta en löydä tähän varmaa vastausta.

Ole Méléartin vankka osaaminen, erinomainen aseteknologian tuntemusta käytetään myös sodan jälkeen, ja hän etenee johtavaksi asiantuntijaksi puolustusministeriöön. Erityinen ansio hänellä on myöhemmin myös metsästysaseena käytetyn haulikon kehittämisessä.

Leila Méléart on liittännyt kirjaan myös isoisänsä koskevan kuvauksen, jolla siirrytään keisariajan Venäjään ja sen länsirajan valvontapisteeseen Tornioon 1800- ja 1900-luvun taitteessa. Rajajoki – Tornionjoki – on ylitettävä soutuena, siltaa ei vielä ole. Monenlaista liikennettä virtaan joen yli mm. jääkäriksi värväytyneiden reitti kulkee Tornion kautta.

Vielä varhempaan, sukuun liittyvään, historiaan johdattelee kirjan päättävä Ole Méléartin puhe, jossa kuvataan Bomarsundin linnoituksen antautumiseen ja tuhoamiseen liittyvä taistelu 1800-luvun puolivälissä osana ns. Krimin sotaa.

Kiitos kirjan tietolaatikoista, joiden kautta avautuu historiallista tietoa ja kuvausta monista sodan sittemmin tuhoamista paikoista.

Leila Méléartin isän Ole Méléartin muistelmien julkaiseminen on ollut hyvä ja tärkeä teko. Niiden täydentämisellä lisätiedoin ja historiallisin kuvauksin on syntynyt ansiokas ja taitavasti toteutettu muistelmakirja, joka ansaitsisi laajemmankin lukijakunnan 100-vuotiaan Suomen juhliessa itsenäisyyttään.

Kiitos lukukokemuksesta. Jarkko Eskola, Helsinki 2.12.2017